

♦ **EPPO Standardi** ♦

SMERNICE ZA ANALIZO TVEGANJA ZARADI ŠKODLJIVEGA ORGANIZMA

**KONTROLNI SEZNAM INFORMACIJ, POTREBNIH ZA
ANALIZO TVEGANJA ZARADI ŠKODLJIVEGA
ORGANIZMA (PRA)**

PM 5/1(1) Slovenska verzija

European and Mediterranean Plant Protection Organization
1, rue Le Nôtre, 75016 Paris, France

ODOBRITEV

EPPO Standarde odobri Svet EPPO. Datum odobritve je naveden v vsakem posameznem standardu.

PREGLED

EPPO Standardi se občasno pregledujejo in dopolnjujejo. Datum naslednjega pregleda tega EPPO Standarda določi EPPO Delovna skupina za fitosanitarne predpise.

ZAPISNIK O SPREMEMBAH

Spremembe se bodo izdajale po potrebi ter bodo oštevilčene in opremljene z datumom. Datum spremembe se nahaja na vsakem posameznem standardu (kot je to ustrezno).

DOSTAVA

EPPO Standarde dostavlja Sekretariat EPPO vsem vladam držav članic EPPO. Kopije so na voljo kateri koli zainteresirani osebi pod posebnimi pogoji, na zahtevo, predloženo 3551 Sekretariatu EPPO.

OBSEG

EPPO Standardi za analizo tveganja zaradi škodljivih organizmov (ŠO) so namenjeni uporabi organizacij NPPO v vlogi organov, odgovornih za oblikovanje fitosanitarnih predpisov in uporabo fitosanitarnih ukrepov ob upoštevanju zahtev Mednarodne konvencije o varstvu rastlin, ISPM št. 1 (Načela rastlinske karantene glede na mednarodno trgovino) in ISPM št. 2 (Smernice za analizo tveganja zaradi ŠO). Uporabljajo jih tudi tehnični organi EPPO za oblikovanje priporočil o fitosanitarnih ukrepih, namenjenih NPPO.

REFERENCE

OEPP/EPPO (v reviziji) *EPPO standardi*. PM 1/2(4). *EPPO A1 in A2 seznama karantenskih ŠO*. OEPP/EPPO, Pariz.

OEPP/EPPO (1996) *Mednarodni standardi za fitosanitarne ukrepe*. Št. 5. *Slovar fitosanitarnih izrazov*. EPPO Tehnične publikacije št. 1026.

FAO (1993) *Mednarodni standardi za fitosanitarne ukrepe*. Št. 1. *Načela rastlinske karantene v povezavi z mednarodno trgovino*. IPPC Sekretariat, FAO, Rim.

FAO (1995) *Mednarodni standardi za fitosanitarne ukrepe*. Št. 2. *Smernice za analizo tveganja zaradi ŠO*. IPPC Sekretariat, FAO, Rim.

FAO (1997) *Mednarodna konvencija za varstvo rastlin* (revised text). FAO, Rim.

DEFINICIJE

Analiza tveganja zaradi ŠO: postopek vrednotenja bioloških ali drugih znanstvenih in gospodarskih dokazov, na podlagi katerih se ugotovi, ali bi morali uvesti ukrepe za nadzor ŠO in določi intenzivnost uporabljenih fitosanitarnih ukrepov.

Nadzorovan nekarantenski ŠO: nekarantenski ŠO, ki ima ob napadu rastlin za saditev gospodarsko nesprejemljiv vpliv pri predvideni uporabi teh rastlin in je zato nadzorovan na ozemlju pogodbenice, ki ga uvozi

Nadzorovan ŠO: karantenski ŠO in/ali nadzorovan nekarantenski ŠO

POVZETEK ZAHTEV

Analiza tveganja zaradi ŠO je opredeljena v reviziji IPPC 1997 kot “postopek ocenjevanja/vrednotenja bioloških in drugih znanstvenih in gospodarskih dokazov z namenom ugotoviti, ali je treba ŠO nadzorovati, ter intenzivnost² vseh fitosanitarnih predpisov, ki naj se izvajajo proti temu ŠO”. Smernice za analizo tveganja zaradi ŠO določajo podrobna navodila za analizo tveganja, ki ga predstavljajo posamezni ŠO na določenem območju, v povezavi z njihovim možnim statusom karantenskih ŠO ali nadzorovanih nekarantenskih ŠO. Posamezne smernice obravnavajo različne elemente analize tveganja zaradi ŠO in različne namene za izvajanje analize tveganja zaradi ŠO. Smernice so sestavljene na osnovi večletnih izkušenj strokovnjakov EPPO na EPPO Odboru za Analizo tveganja zaradi ŠO in EPPO Odboru za Fitosanitarne ukrepe, ki sta ocenila stanje ŠO kot kandidatov za EPPO A1 in A2 karantenski listi in ki sta analizirala merila, ki so bila uporabljena v ta namen. So v skladu z ISPM št. 2 (Smernice za analizo tveganja zaradi ŠO) in uporabljajo izraze iz ISPM št. 5 (Slovar fitosanitarnih izrazov).

Smernice za analizo tveganja zaradi škodljivega organizma

KONTROLNI SEZNAM INFORMACIJ, POTREBNIH ZA ANALIZO TVEGANJA ZARADI ŠKODLJIVEGA ORGANIZMA (PRA)

Določen obseg

Ta standard predpisuje kontrolni seznam informacij, ki jih je treba upoštevati med PRA.

Posebna odobritev in popravki

Prva odobritev septembra 1992.
Izdano kot EPPO Standard leta 1998.

Ta kontrolni seznam vsebuje vse informacije, ki jih je treba upoštevati, predno se sprejme odločitev, da določen organizem izpolnjuje pogoje za karantenski ŠO. Ta seznam se uporablja skupaj s shemo ocene tveganja zaradi ŠO za odločanje po korakih; tovrstne sheme pripravljata EPPO in FAO na različnih stopnjah zahtevnosti.

Za vsako informacijo je treba navesti sklic. Če pod nekim naslovom ni bilo mogoče najti informacij (kar se bo pogosto dogajalo), to navedite.

Oddelek 1. Organizem

1. Ime in taksonomska razvrstitev (vključno z vsemi taksonomskimi pododdelki, težavami ali nejasnostmi: podvrsta, patotip, *formae speciales*, prekrivanje vrst, sinonimi).
2. Razmerje do že znanih karantenskih ŠO.
3. Metode prepoznavanja za namene pregledov.
4. Metode odkrivanja.

Oddelek 2. Biološke značilnosti ŠO

1. Razvojni krog:
 - (a) *pri nevretenčarjih*
 - razvojna stopnja (značilni čas, ali dnevi stopenj, za zaporedne faze v razvojnem krogu; stopnja razmnoževanja);
 - število generacij na leto (enogeneracijska - univoltilna, večgeneracijska – multivoltilna vrsta, nadzor nad voltinizmom);
 - obvezna menjava gostiteljev;
 - partenogenetsko razmnoževanje;
 - značilen časovni razpored razvojnih stopenj v razvojnem krogu v rastni sezoni in povezava le-tega z gostiteljsko rastlino;
 - (b) *pri patogenih*
 - razvojna stopnja, možno število infekcijskih ciklusov na rastno dobo;
 - obvezna menjava gostiteljev;
 - (pri glivah) anamorfni stadiji spor;
 - (pri glivah) pojav telemorfni oblik (običajno, neobičajno, redko, neznano);
 - značilen časovni razpored razvojnih stopenj v razvojnem krogu v rastni sezoni in povezava le-tega z gostiteljsko rastlino.

2. Razširjanje in razpršenost:
z naravnimi sredstvi, hitrost in obseg širjenja;
kmetijski, hortikulturni ali gozdarski običajni postopki, ki vplivajo na stopnjo naravnega razširjanja ali povzročajo neposredno razširjanje;
prenašalci: pojavljanje poznanih naravnih prenašalcev ali sorodnih vrst, ki imajo zmožnosti prenašalcev, v PRA območju*.
3. Preživetje v neugodnih pogojih:
(a) *pri nevretenčarjih*
sposobnost za zimsko ali poletno diapavzo in podobne prilagoditve klimatskim pogojem;
fiziološke prilagoditve za preživetje nizkih temperatur, suše, itn. znotraj ali izven diapavze;
(b) *pri patogenih*
oblikovanje posebnih dolgoživečih razvojnih stopenj za preživetje (npr. sklerociji);
možnosti za preživetje: v zemlji, na gojenih gostiteljih, na prosto živečih gostiteljih, na obveznih nadomestnih gostiteljih, na semenih, na onesnaženih površinah, strojih, itn. (vključno z dolgoživostjo in časom preživetja dormantnih faz).
4. Prilagodljivost:
zapisi sprememb vedenja ŠO (večanje geografskega obsega; večanje obsega gostiteljskih rastlin; razširitev na gostitelje v rastlinjakih);
zapisi o posebnih oblikah ali sevih ŠO (prilagojenih na različna geografska območja; prilagojenih na različne gostitelje; z različno zmožnostjo za povzročanje škode);
sorodne vrste znane kot prilagodljivi ŠO.

Oddelek 3. Geografska razširjenost ŠO

1. Sedanja navzočnost v PRA območju.
2. Svetovna porazdelitev (karta, če je to mogoče) po državah in območjih znotraj držav, ali po regijah ali kontinentih (npr. Zahodna Afrika) glede na razpoložljive informacije, z navedbo, če je to mogoče, stanja vsakega zapisa (potrjen ali ne, star ali nov, ŠO naseljen ali ne).
3. Območje izvora in zgodovina vsakega širjenja z območja izvora.
4. Prekrivanje svetovne porazdelitve ŠO s prekrivanjem svetovne porazdelitve glavnih gostiteljev.

Oddelek 4. Gostiteljske rastline ŠO

1. Gostiteljske rastline, o katerih se poroča v območjih, kjer je navzoč ŠO, za vsako se navede, ali je:
glavni ali manj pomembni gostitelj;
naravno prizadet ali le pod umetnimi pogoji;
gojen ali prosto rastoč.
Za polifage izberite nekaj pomembnih primerov.
2. Gostiteljske rastline iz gornjega seznama, ki rastejo v PRA območju (ali sorodne rastline, za katere obstaja verjetnost okužbe/napadenosti); za vsako navesti, ali:
raste na prostem, v zavarovanih razmerah ali oboje;
je pomembna na celotnem območju, na večih delih območja, na manjšem delu območja, ni pomembna;

* The PRA area could, in principle, be a supranational region (like the EPPO region), a country, an area within a country or even a protected zone in the sense of the European Community (cutting across national borders).

gospodarska kultura, okrasna rastlina (vrtovi ali javne površine), pomembna kot prosto rastoča v okolju, ni pomembna.

3. Narava obsega gostitelja (npr. polifag, predvsem na eni rastlinski vrsti, značilen za eno rastlinsko vrsto, itn.).

Oddelek 5. Zmožnost ŠO za naselitev v PRA območju

1. Ekoklimatski pasovi razširjenosti ŠO v primerjavi z ekoklimatskimi pasovi na prostem v PRA območju, s sklicevanjem na ekoklimatsko karto, ki jo priporoča EPPO.
2. Zapisi o ŠO v zavarovani pridelavi, z navedbo, ali tudi v območjih, kjer je ŠO navzoč tudi na prostem..
3. Klimatski pogoji (npr. temperatura, padavine, relativna vlaga, dolžina dneva), ki so se izkazali kot ugodni ali zatiralni za preživetje, razvoj, razmnoževanje in razširjenost ŠO (kjer ti pogoji niso znani, sklepajte, kolikor je mogoče, kateri elementi v geografski razširjenosti ŠO so ključni za te pogoje).
4. Podatki o klimatskih pogojih v PRA območju za gostiteljske rastline na prostem in v zavarovani pridelavi, če je to primerno.

Oddelek 6. Nadzor nad ŠO

1. Ukrepi za obvladovanje v redni uporabi v katerem koli delu geografske razširjenosti ŠO, predvsem v območjih, kjer je podnebje primerljivo s tistim v PRA območju:
sedanji ukrepi za obvladovanje z uporabo fitofarmaceutskih sredstev, skupaj z oceno o njihovi učinkovitosti;
dokaz o rezistentnosti na fitofarmaceutska sredstva;
organizmi za biotično varstvo in njihovi učinki (naravno; uporabljeni za obvladovanje; navzoči v PRA območju);
tehnološki in drugi ukrepi za obvladovanje brez uporabe fitofarmaceutskih sredstev;
posebni problemi obvladovanja in tehnološki (ali skladiščni) postopki, ki spodbujajo ali zatirajo ŠO;
možnosti za pridelavo potrjenega ali klasificiranega nenapadenega materiala;
možnosti za tretiranje pošiljk proti ŠO.
2. Zapisi o izkoreninjenju (uspešno ali poskus):
uporabljene metode;
značilnosti biologije ŠO, ki omogočajo njegovo izkoreninjenje.

Oddelek 7. Prenos ŠO

1. Metoda naravnega širjenja kjer koli na svetu (cf. 2.2).
2. Vzorec mednarodne trgovine z glavnimi gostiteljskimi rastlinami ŠO:
glavne države izvoznice;
glavne države uvoznice;
oblika prenosa;
stanje ob prenosu (rastline v polni rasti, v mirujočem stanju, rastline razmnožene s tkivnim razmnoževanjem, itn.).
3. Zapisi o najdbi ŠO (ali sorodne vrste) na gostiteljskih rastlinah v mednarodni trgovini.

4. Zapisi o premeščanju ŠO (ali sorodne vrste) med državami, razen na gostiteljskih rastlinah:
s potniki;
s proizvodi nerastlinskega izvora;
z negostiteljskimi rastlinami;
s prevoznimi sredstvi;
z letali, itn.
5. Posebne poti za ŠO z napadene gostiteljske rastline v državi izvora na dovzetne gostiteljske rastline v PRA območju. Zapisi o dejanskih premeščanjih po teh poteh.

Oddelek 8. Gospodarski vpliv ŠO*

1. Vrsta škode:
cela rastlina, del rastline ali rastlinskega proizvoda;
zabeležene mejne vrednosti škode;
zmožnost prenašanja drugih ŠO.
2. Zabeležen gospodarski vpliv na vsako glavno gostiteljsko rastlino (vključno z, če je mogoče, varianto za različna območja in leta): glavni ŠO, manj pomemben ŠO ali nepomemben.
3. Ocenjen vpliv prisotnosti ŠO na izvoženem blagu na:
države, v katere se ne sme več izvažati;
pogoje, pod katerimi se sme izvažati;
tržno vrednost.
4. Učinek ukrepov za obvladovanje, uporabljenih proti ŠO, na obvladovanje drugih ŠO (predvsem medsebojni vpliv z obstoječimi biotičnimi ali inegriranimi ukrepi za obvladovanje).
5. Vsi nezaželeni stranski učinki (npr. na okolje) uporabe fitofarmaceutskih sredstev za obvladovanje ŠO.
6. Stroški obvladovanja, s primerjavo, če je mogoče, med stroški, ki bi nastali, če bi se ŠO naselil, in ocenjenimi stroški za izločitev (t.j. analiza stroškovne učinkovitosti).

* Economic impact may be considered very broadly, to include social and environmental aspects.